

2.

50PLUS zet de verdubbelaar in

Om als nieuwe partij deel te mogen nemen aan de Statenverkiezingen moet de partij zeshonderd ondersteuningsverklaringen verzamelen: in alle twintig kieskringen dertig handtekeningen. Een klus die de nodige inspanning vraagt, maar het lukt.

De landelijk bekende Krol weet zich tijdens de verkiezingscampagne ook buiten Brabant in de kijker te spelen. In tv-programma *Buitenhof* kondigt hij in januari 2011 aan dat zijn partij in alle provincies meedoet met de verkiezingen. Hij pleit voor minder taken voor de provincie en voor een gekozen commissaris van de Koningin. Niet per se programmapunten voor vijftigplussers, maar dat is niet erg, volgens de lijsttrekker. ‘Prima als je ons een ouderenpartij noemt. Maar ik denk dat we een aantal dingen aankaarten die ook bij jongeren leven.’

Krol is niet de enige BN’er die op een provinciale kieslijst staat. Jan Nagel heeft uit zijn grote netwerk een aanzienlijk aantal min of meer bekende Nederlanders weten te strikken, al dan niet als lijstduwer. Onder hen bevinden zich schaakvrienden van Nagel, die zelf een niet onverdienstelijk amateurschaker is: schaker en journalist Hans Böhm, schaakgrootmeester John van der Wiel en voormalig wereldkampioen dammen Ton

Sijbrands. Maar ook tv-jurylid Jacques d'Ancona, oud-politie-voorlichter Klaas Wilting en tv-presentator Koos Postema. Ze staan er niet op vanwege hun politieke ambities, maar geven als lijstduwer en sympathisant de partij naamsbekendheid. Sommigen verlenen de partij ook andere hand- en spandiensten, zo treedt Hans Böhm tijdens partijbijeenkomsten als spreekstalmeester op.

Ondanks de hulp van deze bekende gezichten vindt Nagel dat 50PLUS te weinig media-aandacht krijgt in de aanloop naar de verkiezingen. Zo gunt de NOS de nieuwkomer geen plekje in de verkiezingsdebatten. De omroep nodigt alleen de acht partijen uit die de meeste stemmen haalden bij de laatste Kamerverkiezingen. 'Wij worden volstrekt ongelijk behandeld en enorm gediscrimineerd door de NOS, die een wettelijke taak heeft om een afspiegeling van de maatschappij over te brengen,' klaagt hij. Hij vraagt Kamervoorzitter Gerdi Verbeet te bemiddelen en overweegt zelfs een kort geding, als haar tussenkomst niets oplevert. 'Helaas vragen de buitengewoon arrogante NOS-machthebbers hierom.' Na een toezegging van de NOS om meer aandacht te besteden aan zijn partij, ziet hij af van een gang naar de rechter.

50PLUS haalt bij de Provinciale Statenverkiezingen op 2 maart 2011 negen provinciale zetels. In de noordelijke provincies en in Zeeland komt de partij stemmen te kort voor een zetel, in Limburg behaalt ze er twee. Nagel is er tien jaar na dato nog steeds trots op dat ze erin geslaagd zijn om in zo'n korte tijd in alle provincies een kieslijst op poten te zetten en als onbekende partij zoveel zetels te halen. 'Ik zeg het in alle bescheidenheid, maar dat was een ongekend staaltje. Ik denk ook uniek in de Nederlandse parlementaire historie.' Kieswetkenner Hylke ten Cate wordt in de pers gevraagd om een duiding van de verkiezingsuitslag. 'Ik kreeg op dat moment zelfs meer aandacht in de pers dan Jan. Mijn vrouw zei nog: "Pas op, dat zal Nagel niet leuk vinden."' "

De Brabantse zetel wordt ingenomen door lijsttrekker Krol. De bonte verzameling sympathisanten die hij in zijn 'sekskelder' ontvangen had, bombardeert hij tot zijn kern-team, een soort schaduwfractie die hem helpt en van adviezen voorziet. Dick Schouw is een van hen. 'Hij wilde een spreekbuis zijn voor zijn kiezers, door met ons te praten wist hij wat er leefde onder zijn achterban. Iedere maand kwamen we bijeen op het provinciehuis. Dat werkte goed: het hielp Henk en schiep bovendien een band tussen de vrijwilligers in de partij.' Desondanks voelt Krol zich niet erg senang in de provinciale politiek, die niet over de partijspeerpunten zoals pensioenen en AOW blijkt te gaan en waar hij dus weinig kan betekenen voor zijn achterban.

De negen Statenzetels blijken goed voor één zetel in de senaat. Deze zal ingenomen worden door lijsttrekker Nagel, die er het klappen van de zweep nog kent uit de tijd dat hij er zat voor de PvdA, van 1977 tot 1983. Hij weet dat die ervaring hard nodig is om tegenspel te kunnen bieden aan politieke zwaargewichten als Loek Hermans (VVD) en Elco Brinkman (CDA). Er is een belangrijk verschil met zijn vorige Kamerlidmaatschap. Toen maakte hij deel uit van een fractie met vijfentwintig tot achtentwintig zetels en voerde hij misschien twee keer per jaar het woord. Nu vormt hij een eenmansfractie.

Met een slimmigheidje weten Nagel en de zijnen het zetelaantal voor 50PLUS in de Eerste Kamer te verdubbelen. Ze gooien het op een akkoordje met de Onafhankelijke SenaatsFractie (OSF), een platform van onafhankelijke provinciale partijen. De OSF heeft net te weinig stemmen gehaald en dreigt haar zetel in de Eerste Kamer en daarmee haar subsidie voor politieke partijen kwijt te raken. 50PLUS heeft nog een paar stemmen 'over'. Afgesproken wordt dat twee 50PLUS-Statenleden op de OSF stemmen om de partij aan een restzetel te helpen. Maar voor wat, hoort wat. Nagel bedingt

dat Kees de Lange, de nummer twee van de Eerste Kamerlijst van 50PLUS, de zetel van de OSF inneemt. '50PLUS leent een voetballer uit die voor ons doelpunten gaat maken,' vat een Zeeuws OSF-Statenlid het samen. De opzet slaagt: Nagel en emeritus hoogleraar De Lange worden beiden senator.

De nummer vier op de Eerste Kamerlijst, voormalig PPR-staatssecretaris Van Hulten, keert 50PLUS de rug toe nog voordat Nagel en De Lange in de senaat gekozen zijn. De partij legt te veel nadruk op 'een extra grijpstuiver voor ouderen' vindt Van Hulten, in plaats van te kijken naar hun werkelijke behoeften en het vergroten van hun stem in de politiek. Het zal hem er twee jaar later niet van weerhouden zich als outsider beschikbaar te stellen voor het partijvoorzitterschap. Hij wordt het niet.

Nagel blijft na zijn benoeming tot senator ook partijvoorzitter. Niet iedereen heeft hier begrip voor. Bestuurslid Martine Baay: 'Ik keek aanvankelijk op naar mensen als Maurice Koopman en Jan Nagel die een lange geschiedenis in de politiek hadden. Hoe kon het dat zij simpele uitgangspunten als geen vermenging van functies niet toepasten en niet naar advies daarover luisterden?' Achteraf denkt ze dat het een bewuste keuze was. 'Als je de macht hebt, kun je alles.'

De senaatzetel geeft 50PLUS recht op een flinke subsidie, mits ze meer dan duizend leden hebben. De ledenstop, bedoeld om geluk- en ruziezoekers in de opstartfase buiten de deur te houden, wordt opgeheven en al snel stromen de aanmeldingen binnen. Mede dankzij advertenties in onder meer de *Gay Krant* en de tomeloze inzet van Yvonne Nagel, die een telefoonteam van vrijwilligers optuigt dat van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat vrijwilligers, donateurs en andere sympathisanten van de partij overhaalt om lid te worden. De rijksaccountant raakt echter het spoor bijster in de ledenoverzichten die de partij na afloop van de wervingsactie toestuurt, waardoor de subsidie in gevaar dreigt te komen.

De partij gaat in beroep, maar dat wordt afgewezen. Hierop neemt Nagel na een Kamerdebat minister van Binnenlandse Zaken Ronald Plasterk apart. Dat werkt. Niet veel later zit Nagel thuis met een topambtenaar van Plasterks ministerie om de tafel en nemen ze samen steekproefsgewijs de mappen door. Er worden geen fouten ontdekt en de subsidie wordt alsnog verleend.

Niet iedereen binnen de partij vindt de ledenwerving een goed idee. Medeoprichter Koopman: 'Ik vond ledenpartijen uit de tijd. Het kost veel tijd en energie om ze op te zetten en het gevaar van ruzie ligt, zeker bij ouderenpartijen, op de loer. Ik heb Nagel voorgesteld dat we er ook een stichting van konden maken, maar daar was niet over te praten. Hij had de PvdA-oude stijl voor ogen.' Nagel meent dat ze het geld goed kunnen gebruiken en een ledenpartij vindt hij wel zo democratisch. Aan Geert Wilders, die als enige lid de scepter zwaait bij de PVV, neemt hij liever geen voorbeeld.

Bij een ledenpartij hoort ook een volwaardig bestuur. Bestuurslid Martine Baay herinnert zich nog goed haar eerste bestuursvergadering in Den Haag. 'Ik reed met iemand mee die de weg niet kon vinden. Tot ergernis van Jan kwamen we een kwartier te laat binnen. Er was net een papiertje rondgedeeld waarop bij de functies al namen waren ingevuld. Tegenwoordig worden voorzitter, penningmeester en secretaris door de leden in functie gekozen. Toen niet. Jan bepaalde dat. Dat is niets nieuws, hij probeert nog steeds alles te bepalen.'

Een voor Baay nieuw gezicht, Anke Nollen, blijkt te zijn benoemd als penningmeester én secretaris. Prima voor de biljartclub, meent Baay, maar voor een politieke vereniging die landelijke subsidie krijgt niet handig. 'En we hadden een negenkoppig bestuur, dus wat die anderen allemaal moesten doen was me niet duidelijk.' 'Dat kan zo helemaal niet,' werpt ze Nagel voor de voeten. 'Dat is nu eenmaal zo besloten,' beslist hij. De keuze lijkt vooral door praktische overwegingen te

zijn ingegeven. Nollen woont in Best, waar het partijkantoor is gehuisvest. Baay verbaast zich vaker over de losse omgang van de partij met het verenigingsrecht.

In de senaat

Nagel en De Lange nemen naast elkaar plaats in de Eerste Kamer-bankjes. Een portefeuilleverdeling hebben ze niet, maar ze spreken wel af om hun inbreng af te stemmen als ze over hetzelfde onderwerp spreken. Hiervoor wordt zelfs een protocol opgesteld tussen de OSF en 50PLUS.

De (gedoog)coalitie VVD-CDA-PVV heeft met zevenendertig zetels net geen meerderheid weten te halen in de Eerste Kamer. Die meerderheid hebben ze wel nodig om hun plannen aangenomen te krijgen. Iedere stem telt dus, ook die van een kleine fractie als 50PLUS. Nagel is zich hiervan bewust en heeft voor de verkiezingen al aangekondigd alleen steun te willen geven aan het kabinet als AOW'ers er honderd euro bij krijgen. Daags na de verkiezingen laat minister Henk Kamp van Sociale Zaken weten dat honderd euro per maand erbij onbetaalbaar is, waarop Nagel beweert dat hij honderd euro *per jaar* bedoelde. Hiermee verbreekt hij nu al zijn verkiezingsbelofte, hoont *De Telegraaf* die schermt met interviews waarin Nagel eerder ouderen wel degelijk honderd euro *per maand* extra beloofde.

Dat het kabinet niettemin hengelt naar steun van de oppositie blijkt als nog geen twee weken na de verkiezingen op een vrijdagmiddag in huize Nagel de telefoon gaat. Staatssecretaris Fred Teeven (VVD) aan de lijn. Ze kennen elkaar nog van Leefbaar Nederland, waar Teeven Pim Fortuyn opvolgde als lijsttrekker. Ook was hij Nagel opgevolgd als voorzitter van het Max Euwe Centrum, een schaakcentrum in Amsterdam. Teeven vraagt of hij op korte termijn langs mag komen. Die

zondag rijdt een dienstauto voor. De bewindsman windt geen doekjes om het doel van zijn bezoek. Onder welke condities is 50PLUS bereid het kabinet erdoorheen te helpen in de Eerste Kamer? Nagel noemt een paar wensen op het terrein van ouderen, waaronder de AOW-verhoging met honderd euro. Zijn mandaat is niet toereikend om hier iets over toe te zeggen, verontschuldigt de staatssecretaris zich. Hij vreest dat hij voor de genoemde wensen de handen niet op elkaar krijgt in het kabinet. Na een uurtje zijn ze uitgepraat. Nagel biedt hem een biertje aan en de schaakpartij wordt voortgezet op een echt schaakbord. Na een halfuurtje spelen neemt Teeven afscheid. Zonder deal.

Later volgen nog regelmatig pogingen vanuit het kabinet om steun te krijgen op individuele dossiers. Edith Schippers, VVD-minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, belt voor een afspraak onder vier ogen, waarin ze Nagel vraagt haar aan een meerderheid te helpen voor de Zorgwet. Als hij een tegenprestatie vraagt op het gebied van de pensioen-indexatie krijgt hij te horen dat ze daar niet over gaat. Hij laat merken niet geïnteresseerd te zijn in een goedmakertje binnen haar eigen portefeuille, waarop ze probeert hem alsnog met inhoudelijke argumenten te overtuigen. Maar hij wil alleen bewegen als zijn partij er iets voor terugkrijgt.

Voor veel voorstellen heeft het kabinet een gewilliger partner gevonden. Nagel: 'De SGP zwaaide onvoorwaardelijk met de witte vlag en kreeg in ruil af en toe iets cadeau van het kabinet.' Toch geeft de stem van 50PLUS soms de doorslag in de senaat. Zo wordt door hun tegenstem het plan van staatssecretaris Klaas Dijkhoff om nieuwkomers pas na zeven in plaats van vijf jaar in aanmerking te laten komen voor de Nederlandse nationaliteit, nipt verworpen.

Nagel zet zich in de Eerste Kamer in voor onderwerpen die relevant zijn voor zijn achterban. Vaak gaat het dan om de financiële positie van ouderen. Het kabinet komt tot zijn

ergernis bij herhaling met cijfers waaruit moet blijken dat die het zo slecht nog niet hebben. Hij vindt dat de cijfers een vertekend beeld geven. Zo wordt de overwaarde van huizen meegenomen in hun vermogen: waarde waar woningbezitters praktisch gezien weinig mee kunnen, het zit immers in de stenen en als de woonlasten stijgen, kunnen ze wel degelijk in de problemen komen. Over dergelijke misstanden kan Nagel fel van leer trekken. Bij de begrotingsbehandeling van Sociale Zaken en Werkgelegenheid pakt hij vvd-minister Henk Kamp zo hard en persoonlijk aan, dat deze hem de volgende ochtend opbelt. Het heeft hem geraakt dat de 50PLUS-senator hem heeft weggezet als gevoelloos.

De dag voor de Tweede Kamerverkiezingen van september 2012 roept Nagel minister Kamp naar de Eerste Kamer voor een interpellatie over de korting op pensioenen. Omdat de Tweede Kamer, die de minister hierover aan de tand zou moeten voelen, niet meer bijeenkomt en Nagel voor de verkiezingen duidelijkheid wil, benut hij dit in de senaat ongebruikelijke instrument; sinds 1945 zijn in de Eerste Kamer slechts zevenentwintig interpellaties gehouden. Juist vanwege deze timing doen andere fracties Nagels actie af als een verkiezingsstunt.

Hylke ten Cate ondersteunt Nagel in de senaat en ziet van dichtbij hoe zijn baas te werk gaat. 'Hij had als geen ander de gave om juist die politieke onderwerpen uit te zoeken waar hij de pers mee kon halen. Dan kwam hij naar de Kamer om een vlammend betoog te houden. Hij was er alleen als hij de blits kon maken, naar commissievergaderingen ging hij zelden of nooit.' Het doorvlooien van wetsvoorstellen laat Nagel graag aan anderen over. Hierbij speelt ook zijn overtuiging mee dat de Eerste Kamer afgeschaft zou moet worden en dat de toetsing van wetten door de Raad van State overgenomen kan worden.

Retourtjes Friesland

Kees de Lange is naast Eerste Kamerlid ook 50PLUS-Statenlid in Noord-Holland. Een aantal maanden combineert hij de twee functies. In het provinciale parlement kan De Lange weinig betekenen voor zijn achterban, bekent hij achteraf. 'Op provinciaal niveau moest je met een lantaarntje zoeken naar kwesties die met ouderenpolitiek te maken hadden. Het niveau was bovendien onvergelijkbaar met politiek Den Haag. Maar we wilden het spel op alle niveaus meespelen. En de provinciale stemmen waren nodig om in de Eerste Kamer te komen.' Een aantal maanden nadat De Lange in de senaat is gekozen, neemt Willem Holthuizen, oud-burgemeester van Bussum, zijn plek in Provinciale Staten over. Ook Holthuizen ervaart dat het merendeel van de provinciale thema's niets met het 50PLUS-programma te maken heeft. 'Het is allemaal erg praktisch en pragmatisch, niet heel politiek. Daardoor had ik veel vrijheid als Statenlid.' Holthuizen benut die vrijheid door zich in te zetten voor zaken die zijn persoonlijke belangstelling hebben, zoals natuurbescherming.

Voor zijn werk in de Eerste Kamer heeft De Lange regelmatig contact met de partij die hij daar formeel vertegenwoordigt, de OSF. Dat betekent in de praktijk menig retourtje Friesland, want de Fryske Nasjonale Partij (FNP) domineert de vergaarbak van regionale partijen die samen de OSF vormen. De Lange kan goed uit de voeten met de Friezen. 'Ik ben een geboren Zaankanter, dat is ook rechtlijnig volk. In debatten stonden die Friezen elkaar naar het leven, maar na afloop zaten ze met een borrel samen aan de bar.' Dat de discussies in het Fries gevoerd worden vindt de senator geen probleem, zolang hij maar in het Nederlands mag terugpraten. Hij merkt dat ze vooral begaan zijn met de Friese taal en cultuur. Tijdens zijn wetenschappelijke loopbaan aan de Universiteit van

Amsterdam heeft De Lange als voorzitter van de ondernemingsraad de studie Fries helpen redden van de ondergang. Dat levert hem in Leeuwarden nu krediet op, merkt hij. So-wieso zijn ze blij dat ze dankzij de deal met 50PLUS überhaupt een kamerzetel hebben met de daarbij horende inkomsten. Van de thema's die voor 50PLUS van belang zijn, zoals pensioenen, hebben ze weinig kaas gegeten. Ze geven De Lange op dat punt de vrije hand. 'Ze vonden het wel best.'

Het thema pensioenen, het kroonjuweel van 50PLUS, staat niet prominent op de Eerste Kamer-agenda, maar daar brengt De Lange verandering in. Met een SP-collega organiseert hij een hoorzitting over de pensioenproblematiek. Ze nodigen deskundigen uit die hun kennis delen met de senatoren. Hun VVD-en D66-collega's vinden zo'n hoorzitting aanvankelijk niet nodig. 'Maar toen het zover was, zaten met hun neus vooraan.'

De Lange vertrekt

In 2011 wordt Krol de nieuwe rechterhand van Nagel in het partijbestuur en verstevigt zo zijn positie binnen de partij. Vicevoorzitter Kees de Lange, tot dan toe de beoogd lijsttrekker voor de Tweede Kamerverkiezingen, ziet het met lede ogen aan. 'Na de succesvol verlopen provinciale verkiezingen schoven steeds meer opportunisten zichzelf naar voren voor functies in de partij. Henk was er een van.' Krol helpt de partij ook aan een betaalbaar onderkomen. In het bedrijfspand aan de Randweg in Best waar zijn *Gay Krant* kantoor houdt, staan nog een paar ruimtes leeg. Niet alleen handig voor hemzelf, maar ook voor penningmeester Anke Nollen die in Best woont. Nieuwe medewerkers worden in de omgeving geworven.

Kees de Lange is behalve senator en lid van het partijbestuur ook voorzitter van het wetenschappelijk bureau en van de verkiezingsprogrammacommissie. Hij legt in mei 2012 al

deze functies neer en niet veel later zegt hij ook zijn partijlid-maatschap op. In *de Volkskrant* beschuldigt hij zijn partij van corruptie en machtswellust. Wat is er gebeurd?

Kiem van het conflict is een vete over de partijwebsite. Deze is opgezet door de dochter van goede vrienden van De Lange. 'Annelies maakte professionele websites en deed dit voor ons als een vriendendienst.' Voor deze 'vriendendienst' factureert ze de partij 60 euro per uur, een tarief dat ze na protest halveert naar 30 euro. De Lange: 'We hebben veel gepubliceerd op de site, vooral rond de verkiezingen. Ik coördineerde dat via haar. Dat gaf me in de ogen van Krol te veel een machtspositie. Bij bijeenkomsten van provinciale vertegenwoordigers schoof hij vanuit Brabant Dick Schouw en diens partner Adriana Hernández naar voren. De laatste beweerde communicatiedeskundige te zijn. Ze hadden keer op keer gedetailleerde kritiek op de site. Krol zou het allemaal beter kunnen.' Schouw: 'Henk had geen vat op de website en wilde deze onder de controle van het partijkantoor in Best brengen.' Hernández: 'Communicatie is macht.'

Er ontstaan spanningen en groepsvorming binnen het bestuur. Krol beweert dat de website gehackt is en beelden uit de wapenindustrie toont. Hij stelt voor dat hij voortaan de communicatie voor zijn rekening neemt, inclusief de website. De Lange: 'Hij had dit voorbereid met andere bestuursleden zoals Nagel en Baay, die nu ook beweerden dat de site gehackt was. De partner van Annelies was toevallig als onderzoeker belast met ICT-zaken en heeft er nog onderzoek naar gedaan. Het bleek allemaal onzin.' Volgens Krol was er geen sprake van dat hij de website naar zich toe wilde trekken. 'Nagel was erg ontevreden over de website en vroeg of ik dat ook was. Als ik er als journalist naar keek vond ik het inderdaad geen goede site. Bij een bijeenkomst met Kees zei hij dan: "Henk Krol vindt..." Jan is er handig in om kritiek via een ander naar buiten te laten komen.'

Volgens De Lange probeerde Krol 'heel hard alles naar zich toe te harken en zichzelf totaal onmisbaar te maken'. Daarbij vermengde hij volgens De Lange zakelijke en partijpolitieke belangen. Hij ziet hoe hij vanuit het zuiden zijn imperium steeds verder uitbreidt. Secretaresses van de *Gay Krant* werken ook voor 50PLUS en de partijkrant wordt door Krols uitgever gemaakt. De Lange: 'Op zich was dat kantoor in Brabant geen probleem, want het scheelde de partij geld. Maar hij spande wie daar werkte voor zijn karretje.' Eind van het liedje: de website verdwijnt naar beneden de rivieren. Krol laat iemand uit zijn netwerk de site beheren. De Lange: 'Hij heeft overal een mannetje, een vriendje, een relatie voor.' De verstandhouding tussen De Lange en Krol verslechtert zienderogen. 'In de media misdroeg Krol zich. Op de radio betichtte hij mij van een seksuele relatie met Annelies. Ik was er klaar mee. Ik heb nog geprobeerd om hem uit het bestuur verwijderd te krijgen. Daar was onvoldoende draagvlak voor. Toen ben ik zelf opgestapt.'

Volgens Nagel mogen de beschuldigingen van De Lange met een korrel zout genomen worden. 'Van Kees moet je het volgende weten: hij is een briljante geleerde, goedgebekt, maar niet het harmonieuze type. We hoorden achteraf dat hij bijna overal met bonje was weggegaan.' Volgens hem wordt Krol door De Lange valselyk beschuldigd van vriendjespolitiek en zijn er wel degelyk offertes aangevraagd bij diverse websitebeheerders. Ook Krol ontkent alle beschuldigingen. 'Kees heeft samen met Jan de partij uitgebouwd. Zij waren maatjes. Toen ik er als derde persoon bij kwam, voelde hij zich wellicht in zijn positie bedreigd.'

Die gedachte is niet vreemd. De Lange is aanvankelyk in beeld als lijsttrekker voor de Tweede Kamer, een functie waarvoor nota bene Krol hem heeft aanbevolen. 'Ik heb geadviseerd hem lijsttrekker te maken, maar dat zag Jan helemaal niet zitten. Ik kende Kees toen nog niet zo goed, achteraf is hij

me tegengevallen vanwege zijn onwrikbaarheid.' Dat de partij in 2010 niet meedeed aan de Tweede Kamerverkiezingen betekende niet dat De Langes droom meteen vervloog, stelt toenmalig secretaris Hylke ten Cate. 'In zijn carrièreplan was de Eerste Kamer bedoeld als opstapje naar de Tweede Kamer. Maar De Lange was moeilijk verkoopbaar. Hij had nog nauwelijks ervaring als volksvertegenwoordiger. Alleen in de pensioenwereld had hij enige bekendheid. Krol was bekender. Nagel heeft De Lange toen iets te makkelijk voor hem ingewisseld. Daar moet je fatsoenlijker personeelsbeleid in voeren. Dat is niet goed gegaan.'

De Lange meent dat er onder het voorzitterschap van Nagel een 'verkeerde bestuurscultuur' heerst, zegt hij kort na zijn vertrek. 'Jan probeert ten koste van alles dingen in de doofpot te krijgen. Ook als je kritische of pijnlijke vragen stelt, negeert hij ze. Hij is voortdurend bezig zijn machtspositie te behouden en de dingen naar zijn hand te zetten door de halve waarheid te vertellen.' Nagel ontkent de aantijgingen en zegt er juist alles aan gedaan te hebben om conflicten in goede banen te leiden. Als er sprake is van corruptie, moet De Lange zeker een aanklacht indienen, meent hij. Doet hij dit niet, dan moet hij zijn zware woorden terugnemen.

In de Eerste Kamer zitten De Lange en Nagel intussen nog steeds samen in één bankje. Maar van samenwerking is geen sprake en gezellig is het allang niet meer. Een goedemorgen kan er nog net vanaf, maar verder wisselen de twee geen woord. Het aanbod van Kamervoorzitter Ankie Broekers-Knol om ze uit elkaar te halen, wijst De Lange af. 'Ik ga niet op de vlucht voor Jan Nagel en ik denk dat hij niet op de vlucht gaat voor mij, dus dat vind ik een verkeerd signaal.'

Na onenigheid met de OSF keert De Lange in 2015 ook die partij de rug toe en maakt zijn laatste maanden in de senaat vol als eenmansfractie. In die periode nodigt hij Nagel uit voor een etentje. 'Ik had het jammer gevonden om "tot nooit

meer ziens” te moeten zeggen.’ Nagel waardeert de geste en gaat zonder aarzelen akkoord. Kort daarop dineren ze in Japans restaurant Ai Uchi in Hilversum. Ze bespreken wat goed en minder goed is gegaan. ‘We vonden het beiden nuttig. Al was Jan het niet altijd eens met mijn analyse.’